

ΜΑΘΗΜΑ / ΤΑΞΗ:	ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:	28 / 03 / 2026

ΟΜΑΔΑ Α'**ΘΕΜΑ Α1**

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων :

- **Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής**

Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης (24/07/1923) ιδρύθηκε η Μικτή επιτροπή Ανταλλαγής με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη - πολίτες ουδέτερων κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξιμών.

- **Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων (Ε.Α.Π.)**

Αυτόνομος οργανισμός, ο οποίος ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 1923 με πρωτοβουλία της Κοινωνίας των Εθνών με πλήρη νομική υπόσταση και έδρα την Αθήνα. Τότε η ελληνική κυβέρνηση μπροστά στο τεράστιο έργο της περίθαλψης και αποκατάστασης των προσφύγων, που έπρεπε να αναλάβει, ζήτησε τη βοήθεια της Κοινωνίας των Εθνών. Βασική αποστολή της Ε.Α.Π. ήταν να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες παραγωγική απασχόληση και οριστική στέγαση. Για την αποκατάσταση προσφύγων η Ε.Α.Π. έλαβε υπόψη της ως παραμέτρους τη διάκριση σε <<αστούς>> και <<αγρότες>>, τον τόπο προέλευσης και τις αντικειμενικές συνθήκες. Διέκρινε την αποκατάσταση των προσφύγων σε αγροτική και αστική και έδωσε έμφαση στην αγροτική αποκατάσταση στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη. Λειτουργήσε ως το τέλος του 1930 και με ειδική σύμβαση μεταβίβασε στο Ελληνικό Δημόσιο την περιουσία της, καθώς και τις υποχρεώσεις που είχε αναλάβει απέναντι στους πρόσφυγες.

- **Γενική Διεύθυνση Ανταλλαγής Πληθυσμών**

Η υπηρεσία η οποία συστάθηκε το 1924 και υπαγόταν στο Υπουργείο Γεωργίας. Συστάθηκε για να βοηθήσει το έργο της ελληνικής αντιπροσωπείας στη Μικτή Επιτροπή, η οποία είχε αναλάβει το έργο της εκτίμησης της αξίας των εκατέρωθεν περιουσιών που εγκαταλείφθηκαν. Για την αποτελεσματικότερη λειτουργία της, ιδρύθηκαν κατά τόπους Γραφεία Ανταλλαγής Πληθυσμών.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη.

α. Οι πρώτες απογραφές προσφύγων που κατέφυγαν στην Ελλάδα αποδίδουν την πραγματικότητα. **Λάθος**

β. Οι ανταλλάξιμοι θα διατηρήσουν την ιθαγένεια από τη χώρα προέλευσης. **Λάθος**

γ. Αρχικά η διανομή του κλήρου από τις υπηρεσίες εποικισμού ήταν προσωρινή. **Σωστό**

δ. Την αστική αποκατάσταση ανέλαβε περισσότερο η Ε.Α.Π. και λιγότερο το κράτος. **Λάθος**

ε. Για την οριστική εκτίμηση των περιουσιών των προσφύγων που εγκαταλείφθηκαν στην Τουρκία συστάθηκαν Πρωτοβάθμιες Επιτροπές Εκτίμησης και Δευτεροβάθμιες Επιτροπές.

Σωστό

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Για ποιους λόγους οι πρόσφυγες, στο μεγαλύτερο μέρος τους, εγκαταστάθηκαν στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη;

Δόθηκε προτεραιότητα στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη καθώς :

- ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθούν τα μουσουλμανικά κτήματα και τα κτήματα των Βουλγάρων μεταναστών (σύμφωνα με τη Συνθήκη του Νειγύ). Αυτό θα καθιστούσε τους πρόσφυγες αυτάρκεις σε σύντομο χρονικό διάστημα και θα συντελούσε στην αύξηση της αγροτικής παραγωγής.
- θα καλυπτόταν το δημογραφικό κενό που είχε δημιουργηθεί με την αναχώρηση των Μουσουλμάνων και των Βουλγάρων και τις απώλειες που προκάλεσαν οι συνεχείς πόλεμοι (1912 - 1922). Επιπλέον, έτσι εποικίζονταν παραμεθόριες περιοχές.

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Ποια ήταν τα κυριότερα σημεία της Συμφωνίας της Άγκυρας της 10^{ης} Ιουνίου 1930 και πώς αντέδρασαν οι πρόσφυγες στην συμφωνία αυτή;

Στις 10 Ιουνίου του 1930 υπογράφηκε η Συμφωνία της Άγκυρας που αποτελούσε το οικονομικό σύμφωνο μεταξύ των δύο χωρών. Τα κυριότερα σημεία του ήταν :

- Ρύθμισε το ζήτημα των Ελλήνων ορθοδόξων της Κωνσταντινούπολης και των Μουσουλμάνων της Θράκης, καθώς και των << φυγάδων >>.
- Όριζε ότι οι ανταλλάξιμες μουσουλμανικές περιουσίες στην Ελλάδα και οι ελληνικές στην Τουρκία περιέρχονταν στην κυριότητα του Ελληνικού και Τουρκικού Δημοσίου, αντίστοιχα.
- Προέβλεπε αμοιβαία απόσβεση των οικονομικών υποχρεώσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Οι μεταγενέστερες εξελίξεις έδειξαν ότι οι προσδοκίες από τη λύση που δόθηκε σε κάποια ζητήματα με τις ελληνοτουρκικές συμφωνίες του 1930 διαψεύστηκαν. Βέβαια, για ένα μεγάλο διάστημα δεν σημειώθηκαν τριβές μεταξύ των δύο κρατών και δεν αμφισβητήθηκαν τα μεταξύ τους σύνορα. Αυτό ήταν και η βασική επιδίωξη του Έλληνα πρωθυπουργού. Ο συμψηφισμός όμως των ανταλλάξιμων, ελληνικών και μουσουλμανικών περιουσιών, προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων ανάμεσα στους πρόσφυγες. Με τη συμφωνία αυτή η κατά πολύ μεγαλύτερη περιουσία των ανταλλάξιμων Ελλήνων ορθοδόξων της Τουρκίας εξισώθηκε με την αντίστοιχη περιουσία των μουσουλμάνων της Ελλάδας. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την παρακράτηση του 25% της προκαταβολής της αποζημίωσης από την Εθνική Τράπεζα και της άρνησης διακανονισμού των προσφυγικών χρεών, απομάκρυνε τμήμα του προσφυγικού κόσμου από την εκλογική βάση του κόμματος των Φιλελευθέρων και συνέβαλε στην ήττα του στις εκλογές του 1932 και του 1933.

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ Β'

Γ. Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στις ενέργειες του ελληνικού κράτους το πρώτο διάστημα για την αποκατάσταση των προσφύγων, μετά την μικρασιατική καταστροφή.

Μονάδες 25

Το πρώτο διάστημα, οι περισσότεροι πρόσφυγες ανέχονταν τις αντίξοες συνθήκες διαβίωσης, θεωρώντας προσωρινή την παραμονή τους στην Ελλάδα. Πίστευαν ότι δεν θα αργήσει η μέρα της επιστροφής. Οι αρρώστιες κατέβαλλαν τους πρόσφυγες που ήταν ταλαιπωρημένοι, πρόχειρα στεγασμένοι και υποσιτιζόνταν. Ο τύφος, η γρίπη, η φυματίωση (κυρίως στις πόλεις) και η ελονοσία (κυρίως στην ύπαιθρο) τους θέριζαν.

Στην αρχή το κράτος αντιμετώπισε με τα μέσα που διέθετε τις πρώτες στοιχειώδεις και πιεστικές ανάγκες των προσφύγων: διατροφή, προσωρινή στέγαση, ιατρική περίθαλψη. **Μάλιστα, όπως πληροφορούμαστε από το κείμενο Α του 'Βίκα Γκιζελή, Επίταξις ακινήτων κατοικουμένων ή οπωσδήποτε χρησιμοποιουμένων', μετά την μικρασιατική καταστροφή, το κράτος κινητοποιήθηκε άμεσα για την φροντίδα των προσφύγων οι οποίοι ήταν εξαθλιωμένοι, με την συγκέντρωση χρημάτων και τροφίμων για τις πρώτες ανάγκες. Ειδικότερα, αναφέρεται η περίπτωση των δύο πρώτων ξένων ατμοπλοίων που μετέφεραν πρόσφυγες στην Ελλάδα, με τα ονόματα 'Καρνάκ' και 'Φρυγία'. Κινητοποιήθηκαν επίσης ιδιώτες, ατομικά ή οργανωμένα. Αποφασιστική, ιδιαίτερα για την ιατρική περίθαλψη και την παροχή φαρμάκων, υπήρξε η δραστηριοποίηση στην Ελλάδα ξένων φιλανθρωπικών οργανώσεων. Διενεργήθηκαν έρανοι, οργανώθηκαν πρόχειρα συσσίτια και έγινε προσπάθεια για καθημερινή διανομή ψωμιού, παροχή ρουχισμού και άλλων ειδών πρώτης ανάγκης.**

Με την άφιξη των προσφύγων, το έργο της προσωρινής στέγασης ανέλαβε το Υπουργείο Περιθάλψεως, που ενισχύθηκε με έκτακτο προσωπικό. Στη συνέχεια το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων (ιδρύθηκε το Νοέμβριο του 1922) ανήγειρε ξύλινα παραπήγματα για τη στέγαση των προσφύγων. Πλήθος ξεπρόβαλαν οι αυτοσχέδιες κατασκευές που χρησίμευαν ως προσωρινά καταλύματα (καλύβες, παράγκες, σκηνές) γύρω από τις πόλεις, σε πλατείες ή στα κενά οικοπέδα των πόλεων. Δεν έμεινε χώρος στεγασμένος που να μη χρησιμοποιήθηκε: σχολεία, εκκλησίες και τζαμιά, στρατώνες, θέατρα, δημόσια κτίρια, αποθήκες, υπόγεια, **γεγονός που τεκμηριώνεται και στο παράθεμα Α αφού πρώτιστο μέλημα της πολιτείας ήταν η έστω προσωρινή στέγαση των προσφύγων και γι' αυτόν τον λόγο αξιοποιήθηκαν όσα υπόστεγα διέθετε ο Πειραιάς, οι προτεσταντικές εκκλησίες των Αθηνών, ακόμη και ορισμένες αίθουσες στο Τζάνειο Νοσοκομείο. Παράλληλα με τις μνήμες της καταστροφής που ήταν ακόμη νωπές στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, η κυβέρνηση μέσω του Υπουργείου Δικαιοσύνης έψαχνε τρόπους για την στέγαση των προσφύγων όπως η επενουκίαση δωματίων. Χαρακτηριστικό της κατάστασης, αποτελεί το γεγονός πως η εφημερίδα 'Ελεύθερον Βήμα' δημοσίευε αγγελίες ενοικίασης δωματίων σε πρόσφυγες και πιο συγκεκριμένα σε κοπέλες προσφυγοπούλες. Την ίδια στιγμή έγιναν καταλήψεις κάθε κενού και ελεύθερου δημόσιου χώρου. Καταλήφθηκαν ακόμη και κατοικούμενοι χώροι, οι ένοικοι των οποίων μοιράστηκαν την κατοικία τους με τους πρόσφυγες. Επίσης, επιτάχθηκαν τα άδεια σπίτια σε όλη την Επικράτεια. Τούτο επαληθεύεται στο κείμενο Β, καθώς κάτω από αυτές τις δυσχερείς συνθήκες η ελληνική κυβέρνηση αντέδρασε ακαριαία και η Επαναστατική Επιτροπή του Πλαστήρα, αποφάσισε στις 15 Σεπτεμβρίου 1922 με το άρθρο 1 παράγραφος 1 να επιταχθούν αρκετές κατοικίες χάριν της εγκατάστασης προσφύγων σε αυτές, ενέργεια που θα επαινεθεί ακόμα και από τον αμερικανό διπλωμάτη και πρόεδρο της ΕΑΠ Χένρυ Μόργκενταου, ως δείγμα φιλανθρωπίας και πατριωτισμού.**

Μετά την υπογραφή της Σύμβασης της Λοζάνης, οι πρόσφυγες άρχισαν να συνειδητοποιούν ότι το όνειρο της επιστροφής δεν επρόκειτο να πραγματοποιηθεί. Στόχος τους τώρα έγινε η βελτίωση των συνθηκών της ζωής τους και η ενσωμάτωση στη νέα πατρίδα.

Δ. Αντλώντας στοιχεία από το παρακάτω κείμενο και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφέρετε τους φορείς που ασχολήθηκαν με την αστική αποκατάσταση και τα εμπόδια που συνάντησαν.

Την αστική αποκατάσταση των προσφύγων ανέλαβε περισσότερο το κράτος και λιγότερο Ε.Α.Π (Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων), η οποία, σύμφωνα με τη δευτερογενή πηγή της συγγραφέα Βογιατζόγλου με τίτλο <<Η βιομηχανική εγκατάσταση των προσφύγων στη Νέα Ιωνία>>, συνέχισε την αποστολή που έχει αναλάβει στην αρχή το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων. Πιο αναλυτικά, με βάση το Πρωτόκολλο της Γενεύης, στόχος της ήταν η ενσωμάτωση των προσφύγων στην κοινωνία, καθώς εκτός από παροχή στέγης, θα δινόταν και η ευκαιρία επαγγελματικής αποκατάστασης. Πράγματι η Ε.Α.Π. προσέφερε οικονομική βοήθεια σε περιορισμένο αριθμό επιχειρήσεων, οικοτεχνικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων (όπως η ταπητουργία). Με βάση μάλιστα το παράθεμα η Ε.Α.Π. θεώρησε την ταπητουργία ως "μόνη λύση" και για αυτόν τον λόγο άρχισε να χρηματοδοτεί σε προσφυγικούς συνοικισμούς την κατασκευή μεγάλων οικοδομημάτων, ώστε η οικοτεχνία να μετατραπεί σε σύγχρονη βιομηχανία. Ουσιαστικά, η Νέα Ιωνία θα αποτελέσει τον <<πυρήνα>>της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΑΠ, αν και κατηγορήθηκε ότι δεν απέδωσε στον τομέα αυτό και ότι στην ουσία δεν ασχολήθηκε. Σε αντίθεση με την αγροτική αποκατάσταση, η αστική ουσιαστικά περιλάμβανε μόνο στέγαση και όχι πρόνοια για εύρεση εργασίας.

Η αστική στέγαση συνάντησε περισσότερα εμπόδια από την αγροτική. Ο αριθμός των προσφύγων ήταν μεγάλος, τα ανταλλάξιμα (μουσουλμανικά) σπίτια στις πόλεις ήταν λίγα και τα οικιστικά προγράμματα του κράτους καθυστερούσαν, λόγω των πολιτικών ανωμαλιών και της κακής οικονομικής κατάστασης κατά τις δεκαετίες του 1920 και του 1930. Πρόβλημα αποτελούσε επίσης η περιπλάνηση των αστών προσφύγων από πόλη σε πόλη για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Οι περισσότεροι πρόσφυγες στις πόλεις τα πρώτα χρόνια εργάζονταν περιστασιακά, είτε κάνοντας <<μεροκάματα>> στις οικοδομές, σε εργοστάσια και βιοτεχνίες, είτε ως πλανόδιοι μικροπωλητές και μικροκαταστηματάρχες. Άλλοι δούλεψαν ως ναυτεργάτες και εργάτες σε δημόσια έργα στις πόλεις ή στην ύπαιθρο (αρδευτικά και αποστραγγιστικά έργα, διάνοιξη δρόμων, κατασκευή ή επέκταση λιμανιών και άλλα.)

Μονάδες 25

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ !!